

Na návšteve v Bibiane

POMOHLA BY STRANA
NA OCHRANU DETÍ?

Bibiana je bratislavské kultúrne spoločenské stredisko pre deti a mládež SKZ MK SSR (detom istotne celkom zrozumiteľná skratka, keď dospelý si musí celkom zbytočne namáhať mozgové závitky), ktoré sídli na námestí Pavla Dobšinského číslo 1.

Ak hľadáte Bibianu, Bratislavčan vám počas vysvetľovania povie, že je to na konci Nálepkovvej a bude mať pravdu. Pretože starý palác na konci Nálepkovvej má v roku 1990 pred sebou malé námestiečko, vytvorené prestavbou Rybného námestia a stavbou Mosta SNP, toho „slávneho“ mosta, stavba ktorého zničila zopár nenahraditeľných bratislavských rarít a pamiatok, no a atmosféru s tým spojenú tiež.

Do Bibiany sa dostanete aj z Hviezdoslavovho námestia, na ktorom sme pokazili čo sa dalo, a ak ostaneme len pri deťoch, stačí vari spomenúť Detskú cukráreň. Meno jej ostáva z akejsi zotrvačnosti: miniatúrny nábytok a rozprávkové výzdoby striedali väčšie a väčšie kusy nábytku a šedivost a neprijemnosť prostredia. Keď som videla Gajdošovu Cukráreň v podaní Divadla spod Kobylky, okamžite som si predstavila interiér našej bratislavskej, kedysi takej príjemnej a vyhladávaanej Detskej cukrárne. Hej, cukráreň je (okrem stredy — zatváracieho dňa, čo jedine z minulosti ostalo nezmenené) predovšetkým strediskom starých a najstarších, a ak sa v nej vyskytnú deti, tak ako „privešky“ dospelých. Návšteva cukrárne dávno nie je pre ne sviatkom. Vlastne — pre nikoho. V cukrárni je šedivo, ako v ktoromkoľvek zariadení podobného druhu v celej republike, ak nie ešte šedivšie. A vždy nával, pretože Bratislavčanov a jej hostí je veľa a cukrárni málo. Strkanie,

nadávkou a stopercentná istota, že v rade budete stáť aspoň pätnásť-dvadsať minút. Hej, šedivá je naša detská cukráreň. Sedivé je detstvo našich detí.

Do Bibiany som sa nedostala náhodou. Snaha priblížiť čitateľom ponuku spoločnosti kontaktovať sa s deťmi, budúcnosťou národa, ako sme si zvykli hovoriť (a málo pre to robiť) na báze umenia, kultúry, cez spoločenský styk vôbec a výchovu nielen dramatickú zvlášť, ma podnietila prijať ponuku dramaturgickej Bibiany Saši Petrovickej pozrieť sa na Abecedu, s podtitulom Dramatické hry a improvizácie na motívy poviedky R. Kiplinga a pod vedením skúsenej Evy Čárskej.

So Sašou a Tafi do praveku

sme sa vybrali spolu s 8 — 9 ročnými žiakmi. Stvornožky, so zaviazanými očami, cez úzky tunel, popod „skalú“ tesným otvorom, pravdaže, obutí v ponožkách a vo vykúrenej miestnosti, takže pravek to celkom nebol. Ale ako pravek to mohlo detom pripadať. Nevedeli kam vošli, s kým tam sú a čo ich čaká. Prvý tvor, s ktorým sa stretli bola Tafi. Škaredokrásna Tafi, ktorej hlas a pohyb prepožičala bábkoherečka Saša (aj takúto funkciu vykonáva niekedy dramaturg, v tomto prípade, nazdám sa, s chuťou). Tafi sa však deti museli najprv dotknúť, poznať ju hmatom a vyjadriť svoj pocit zo stretnutia. Nuž tak nejako to malo byť, ale nebolo. Akiste táto skupina detí bola mimoriadne živá, a tak po napíatí z „cesty“ si začali strhávať z očí šatôčky. Prejavila sa netrepezivosť civilizovaného dieťaťa, snaha o kamžite získať nové, zrejme vplyv zjednotenejšieho vnímania cez televíznu obrazovku. Ktoré dieťa však vydržalo (Ziať, bola to menšina) malo silnejší zážitok. Pochybnosti sa s Tafi dvomi zmyslami (sluchom a hmatom) sa s ňou napokon stretli zoči-voči. Pravdepodobne im už vôbec neprekážalo, že báбка Tafi nespĺňa náš súčasný ideál dievčenskej krásy.

Pani Eva (Čárska) nebola spokojná.

— Kazite si to, deti. Buďte pokojnejšie, viac sa dozviete. — To boli vety, ktoré sa ozývali najčastejšie. Skutočne, trvalo najmenej desať minút, kým sa deti upokojili. Dovtedy kričali, písali, strkali sa.

Napokon, v rozľahlej miestnosti, odinora nadol „putňahutej“ baliacim papierom (zásluhou Sašinho manžela, výtvarníka Martina Knuta, ktorý takto spolupracuje

pri všetkých manželkiných akciách), sa deti uspokojili. Zvíťazila túžba po poznaní nového. Zvedavo si obzerali biele, papierové steny „jaskyne“, aj samotnú Tafi. Čo bude ďalej?

Čo chýba v jaskyni?

Mnoho. Vlastne všetko. Napríklad jedlo. Aj v praveku treba jesť. Ak jesť, tak si treba uloviť. Čo si uloviť? Čím to uloviť? A čo „s tým“ ďalej? Postupne, podľa Tafiho vzoru začínajú deti rozmýšľať v rovinách pravekých ľudí, no, povedzme, Tafi (Saša) však neostáva iba pri pomnožovaní vecí. Na svojej časti (jaskyne) sa pokúša „veci“ nakresliť, dať im meno. Vznikajú počiatkové písmená. Deti majú možnosť rozvíjať fantáziu, teta Eva (Čárska), aj Tafi (Saša) ich nevtieravo sledujú, usmerňujú. Postupne sa biele steny jaskyne menia na čosi, podobné stenám altamirskej jaskyne.

Ani sa nenazdáme a hodina je preč. Je nám trochu ľúto, keď Saša ako Tafi vraví deťom: „Rozlúčte sa so mnou, už nikdy nevidíte“.

Skoda. Asi by sa tieto deti mali s Tafi stretávať častejšie.

Po skončení „hodiny“ postojíme na kus reči.

Nie je to málo, aby sa 15 detí raz do mesiaca (hoci Abeceda sa skladá z dvoch častí, takže v tomto prípade na dve pokračovania), vlastne tie isté deti len raz za rok, ba dokonca raz za detstvo, stretli v Bibiane, aby si zaimprovizovali a stretli sa s dramatickou hrou v praxi? Ktoré vyvolené deti to budú o mesiac, o dva, o tri? Prečo práve tie a nie iné? Iné deti sa nechcú takto hrať?

Iné deti nie sú naše?

Uvedomujeme si, že pokým nebola Bibiana, nebolo ani toto. Ale tým sa krízová situácia v tejto oblasti nevybaví. (Ani celý dom č. 1 na Dobšinského námestí by pre „televízorové“ bratislavské deti, pochopiteľne nestačil, a on nie je deťom v pravom zmysle určený celý, časť obsadzujú Sekretariát BIB.)

Sem sa dostala naša „šťastná budúcnosť“, ako sme vykládali štyri desaťročia nazývať deti a deti našich detí, ako zvykli, napokon, nazývať aj nás. „Oni“, ktorí dnes žiadajú od spoločnosti prinajmenšom toleranciu. „Oni“, ktorí sa rekreovali v pa-

BIBIANA

láoch a supervilách i superchalupách, v ktorých mohlo prežívať svoje o voľačo šťastnejšie detstvo omnoho viacej deti. Nielen tie papaláške. Musím povedať „fuj“. A nechce sa mi byť ani tolerantnou. Za zmarené detstvo moje, mojich a našich detí by som novodobých feudálov súdila a odsúdila prinajmenšom na život v podmienkach, v akých žijú, povedzme, petržalské deti.

Zastavme sa na chvíľu v tom, čo je. Teda v Bibiane. V tomto kultúrno-spoločenskom stredisku sa nachádzajú dva veľ-

ké priestory, v ktorých sa deti môžu rozvíjať. Ten, na poschodí, v ktorom vzniká Abeceda, o ktorej sme písali, a potom dole, moderne, vkusne aj krásne upravený, členitý priestor (v ktorom by sa perfektne „dala robiť“ napríklad dramatická výchova). Pravdaže, Bibiana má aj svoj výstavny priestor, „dozorovaný“, slávnostný, v tom (či v nich) deti nemôžu „pracovať“. Hej, keby celý dom na Dobšinského námestí patrilo deťom, bolo by to už o inom... Ale celkom o inom predsa len nie. Päť, desať takýchto palácov by sme potrebovali iba v Bratislave.

Prekoapanie

na každom kroku, to je tiež jedno z podujatí Bibiany. Je to cyklus Svedkovia minulosti (o slovenských hradoch a zámkoch). Raz do mesiaca. Cyklus hudobných programov Stretnutie s Trpaslúškami (na námestí Juraja Hatríka) mal v januári tohto

roku dve pokračovania: Dobrodružstvo v krajine mačiek a Na polovačke pod babkiným vrchom. Tento druh programu je určený pre slabozraké deti. Pre deti nepočujúce je určený cyklus pantomimických predstavení v podaní Mariána Cerbu. V januári raz. Pre osobitné školy (pre niekoľko detí z osobitných škôl) pripravili v Bibiane program nazvaný Adam v škole neseďel a ide o výtvarno-dramatické hry na motívy knihy Štefana Moravčíka.

Kam sa stratil rozum?

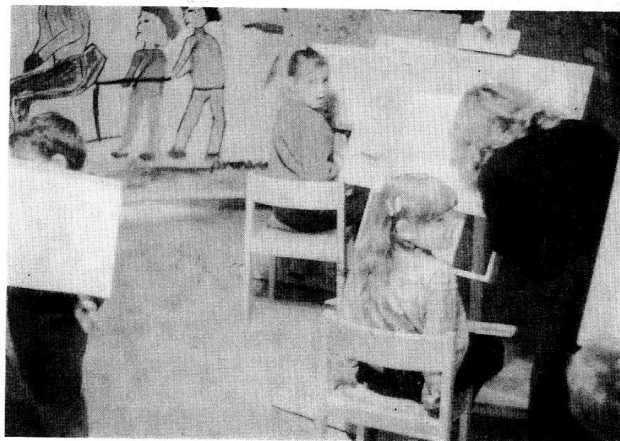
chce sa mi napísať, keď sa zoznamujem s ďalšou zastávkou cyklu Svedkovia minulosti, tentoraz s hradom Bojnice, nazvanom Kam sa stratil rytier? Naozaj, kam sa stratil rozum múdrych, ktorí nechali vládnúť hlupákov a trpákov, kam sa podiel náš rozum, že sme to desaťročia trpeli, kam sme sa to dostali, keď zopár našich detí má raz za detstvo určený typ programu, aby ho raz za detstvo (no, možno dvakrát) priviedli a strčili do rozprávky, a aby ho potom z nej znovu vrhli do

víru reality, v ktorej dieťa znamená menej ako málo? Lebo tak to bolo, a tak to, vo svojich dôsledkoch, ešte aj je.

Vážení čitatelia, prepáčte mi môj skepticizmus. Viem, toto by mali byť riadky sršiace optimizmom, ospevujúce skutočnosť v jednom dome uprostred Bratislavy. Ale nemôžem ho nevidieť v širokých súvislostiach. A v nich, v tých širokých súvislostiach, sa mi tie naše deti a vnúťatá strácajú. Nuž, odpusťte tento tón.

Zopár nestratených detí sa 30. januára stretlo s Paulou Soltisovou, jej pomocníčkou a našou známou Sašou, aby si zažili na Výlety papierové a iné, čo sú cesty do

minulosti, a aj budúcnosti ozdobovania človeka.

Expedícia sa začína už na vrátnici, či lepšie povedané, vo vstupnom priestore. Odtiaľto sa dolu schodmi fahala papierová „niť“, ktorá mala deti „parníkom“ doviezť do papierovej krajiny. Na začiatku výletu Saša „vyrobila“ parník, ktorým sa deti mali vydať na cestu.

Pozorovala som deti. Z pätnásťčlennej skupiny sa oddelil chlapec, zobdáleč sa posadil na schodík a pozoroval chrčbáty svojich spolužiakov.

Ty necestuješ? — spýtala som sa ho.

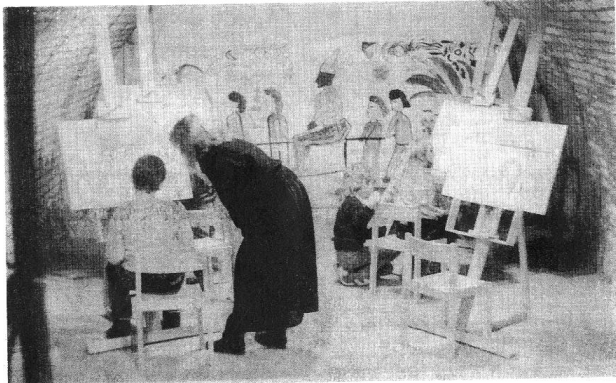
Mňa to nebaví, — povedal osemročný mládenec.

Nebavilo ho to do samého konca. — *Stúdio Bi — bia — ná, hláskovali* ďalší dvaja betári, pokým Saša „stavala“ parník. — *Malo by tam byť radšej Stúdio tátoľog alebo Stúdio kontakt...* zamudroval jeden z nich. — *To by bolo lepšie.*

Do tejto hry sa deti nechali vtiahnuť veľmi rýchlo, pravdaže, okrem spomínaného individualistu. So záujmom si najprv pozreli diapozitívny ozdobených rovesníkov, aby sa potom rozdelili na tri skupiny a začali si vyrábať na seba „odev“ a ozdoby. Myslim, že si prišli na svoje a záverečná „mŕdna prehliadka“ či súťaž sa stala vtipným vyvrcholením. Chytrelé deti sa takto môžu hrať aj na dvore alebo doma, či v družine.

Do Bibiany deti chodia aj kreslí. V sobotu a v nedeľu, vždy od tretej do štvrtej (alebo od štvrtej do piatej) dostanú svoje stojany, farbičky, výkresy a — tému — ktorú môžu spracovať. Mala som smolu. Poslednú januárovú sobotu, keď som detský ateliér navštívila, nastalo práve „striedanie stráží“. Akademička maliarka Jana Prušková sa práve „striedala“ s niekým iným a do reči so mnou jej veľmi nebol.

Prečo odchádzate? — Spýtala som sa.

204

— Nedá sa to. Mám narušené všetky vikendy. — Nuž, iste.

V Bibiane sme videli aj výstavy Nataša Tanská (výrobie) a Detský design, posadeli sme si v príjemnom esprese, potešili sa krásnymi priestormi. K nim mi chýba aspoň busta nášho najväčšieho rozprávčára, vari by sa na malom námestíčku dobre vynímal aj malý pamätník. Tento rozprávčár, na rozdiel od rôznych pseudorozprávčárov našej nedávnej minulosti, by si to iste zaslúžil.

A ešte niečo. Dámy v šatni, ktoré patria k Bibiane, vás o všetkom rady informujú. Žiaľ, nie všetko, čo vám povedá, je pravda. Skrátka, také malé dezinformácie. Ešte na onen spôsob — nikto nie je za nič zodpovedný. Aspoň tak to bolo v januári.

Stále to funguje. Styrásť rokov nezodpovednosti urobilo svoje.

Fomohla by Strana na ochranu detí?

ELENA ANTALOVÁ
Snímky: Anton Podstranský,
Martin Škopec

Každý z nás potrebuje nový vzduch

pohlavie: ženské
vek: ročník 1958
výška: 167 cm
váha: 53 kg
farba očí: hnedá
farba vlasov: blond
stav: nevojak, vydatá
miesto narodenia: Bratislava
miesto trvalého bydliska: Bratislava
vzdelanie: FFUK, prekladateľstvo a tlmočníctvo
zamestnanie: vedúca oddelenia divadla a umeleckého prednesu MDKO Bratislava.
Nie je príslušníčkou nijakej politickej strany (ani nebola, pozn. autorky).

Obraz prvý

Odobráva sa v súčasnom paláci nedaleko...
Kto ste?!
Som...
Vaše meno!
Som Katarína Dobrovodská...

Obraz druhý

Odobráva sa v súčasnom paláci nedaleko...
— *Narodila som sa tuším normálne, ale určite v normálnej rodine: otec, matka, brat. Keď som vyrástla a vedela rozprávať, začala som recitovať. Najprv po slovensky a neskôr, keď som sa naučila vravieť už aj inak, po rusky a po anglicky. Vtedy sa to volalo Puškinov a Shakespearov pamätník. Bola som členkou detskej rozhlasovej dramatickej družiny...*

Ja si vás však pamätám trochu inak! Vyfintnená, načakaná, celá v dramatickom čiernom, ako sa chveje na konkurze vo Filmovom klube, popíjajú vodku — fínsku! A pritom to nebol váš prvý film. Tak načo tie orácie! Veď si len spomeňte na rok 1971, na trojdielny televízny seriál Výmyselníci. A kto to tam s vami vymýšľal? V čase normálnej normalizácie? Luboš Jariabka — VPN-kár, Maroš Kramár, Jana Nagyová, vydala sa na Západ! Aj to vieme! No a potom vás samozrejme režisér Ján Zeman obsadil do neorealistickeo-nesocialistického komerčne neprosperujúceho psychoanalyticky nevyhovujúceho filmu Citová výchova jednej Dáše. Pozrite sa, nikto vás nechce trápiť, priznanie je potlačujúca okolnosť. Fajčíte?

— Ano

Nech sa páči.

— Dakujem.

No tak, Dáška, vlastne Katka, ako to bolo s vašim štúdiom na vysokej škole?

— *Pôvodne som chcela študovať žurnalistiku alebo dramaturgiu. No v období normalizácie vylúčili otca zo strany a tak som stratila sancu dostať sa na tieto odbory. Kým však bol otec ešte vyslancom vo Švédsku, chodila som tam do sovietskej školy, kde som sa naučila veľmi dobre po rusky. A tak som si jednoducho trúfla na prijímačky, na kombináciu ruština — ang-*

205

ličtina. Trájala som si na základe vlastných vedomostí i s prípadnou stratou „bodov“ za otca...

Po absolútvu som štyri roky učila oba jazyky na Odbornom učilíšti stavebnom v Bratislave. Stále som však bola v styku s divadlom.

Ostrov u Rolanda — Peter Belan, Ivan Hudec, Jaro Filip, Zuzka Homolová, dlhé kamarátstvo s Modrým divadlom, no a potom inzerát MDKO. Oni hľadali, ja som našla a vzali ma.

A potom ste si okamžite trúfili na Divadelný týždeň či ako teraz tomu vravíte netýždeň. A rendez-vous s divadlom. Už len ten kapitalistický názov! To všetko ste spoluorganizovali a priamo organizovali!

— Áno, ale už nebudem. Teda aspoň rendez-vous s divadlom. Bývalo v Junior klube na Palackého ulici, v centre mesta. Priestory sme však museli uvoľniť jazykovým kurzom, lebo ich priestory na Lenínovej ulici prideliť MNV Zväzarmu.

A my, divadelníci sme museli vyjsť do ulíc...

Vyšli ste už aj predtým, na vidiek! Našli sme vás v Bzinciach pod Javorinou, aj s celou perepúťou!

— Vtedy sme boli na dielni.

Na dielni, v dielni, nám je to jedno! Hlavná vec, že v tom čase ste aspoň v názve prirútili k robotnickej triede, k Iudu. Ale prečo? Co ste si to vymysleli tento raz? Dielňa? A ešte k tomu na vidieku?

— Dicho pretváral názor, že Bratislavčania nemusia chodiť mimo hlavného mesta. Podľa mňa sa však oveľa lepšie pracuje na inom mieste, kde nezasahujú vplyvy známeho prostredia. Ľudia sa väčšmi koncentrujú. Každý z nás potrebuje nový vzduch.

Obraz tretí

Reál. Odohráva sa v byte, kde sa inak nefajčí, ale Katka môže. Má protekciu. Rozprávame si o novom, čerstvom a svie-

206

„Deti sa rodia a rastú a od nás závisí, aké budú. Krivdy, ústrky, nedostatok lásky v nich zotrváva a prejavujú sa ako komplexy, s ktorými sa dospelí snažia vyrovnať páchaním krivd, ústrkami a nedostatkom lásky.“ Slová patria Kataríne Dobrovodskej, s ktorou sa v tomto čísle aj zhováráme, snímky sú z bratislavskej Bibiany z ktorej prinášame v tomto čísle reportáž. Snímky: Anton Podstraský a Martin Škopec.

